

Cz. Farkas Mária

A magyar festészet közvetítése Európa felé a két világháború között

„A háború után szinte lélektani szükség gyanánt feltámadt közösségi ösztön sehol olyan tisztán és őszintén nem nyilatkozott, mint a művészetben, a művészi érzés áramlásaiban, irányok hatásában és kölcsönhatásában, kapcsolatok újra felvételében és megszerzésében, nemzetközi kiállítások, kongresszusok és összejövetelek rendezésében. Mennyivel hatékonyabb és őszintébb volt ez a szellemi közeledés, ez a szolidaritás, mint maga a Népszövetség, amely a háború utáni első, legnehezebb évtizedben alig volt más, mint a győztes hatalmak zsákmányt biztosító kartelje. A művészet újra megmutatta magas erkölcsi hatását. Leghamarabb tudott felülkerekedni a gyűlölet légkörén.”¹

Az első világháború után Franciaország és Magyarország kulturális kapcsolatainak csendjét egy művészeti esemény törte meg. A háború óta először került sor francia–magyar kulturális rendezvényre. 1929. március 3-án egy francia képzőművészeti kiállítást nyitott meg a kormányzó Budapesten. François Gachot a *Nyugatban Franciák a Nemzeti Szalonban*² címmel ad hírt az eseményről: „Körülbelül száz festmény, köztük vagy negyven elsőrangú, egynéhány kitűnő szobormű, válogatott metszetek, rajzok, aquarellek, litográfiák, azonkívül pár díszes könyv alkotják ezt a kiállítást, amelyet ezer nehézség árán sikerült csak létrehozni, s amely a háború után először, végre alkalmat nyújt Budapestnek, hogy a mai francia képzőművészetről megfelelő képet nyerhessen.”

A budapesti francia követ az esemény politikai jelentőségéről a következőket írta: „Az újonnan megnyitott kiállítás alapján konstatálható annak az áramlatnak az ereje és fontossága, amely a magyar közvéleményt – majdnem minden területen, de különösen az irodalomban és a művészetekben – Franciaország felé közelíti. (...) Fontos, hogy ezt a mozgalmat hasznosítsuk, ösztönözzük és fejlesszük.”³

A két ország képzőművészetének közeledésében jelentős szerepet játszott a Balogh József szerkesztette *Nouvelle Revue de Hongrie* folyóirat (1932–1944) is. Megindulásától kezdve a képzőművészet, ezen belül elsősorban a festészet rendsze-

¹ Gerevich Tibor: Az új európai művészet. *Magyar Szemle*, 1936. I. 35.

² Gachot, François: Franciák a Nemzeti Szalonban. *Nyugat*, 1929. I. 123.

³ Romsics Ignác 1990, 112.

resen jelen volt a lap hasábjain és igyekezvén az európai olvasónak bemutatni mindazt, amit a magyar szellem az évszázadok folyamán ezen a terén létrehozott. A folyóiratban szereplő tanulmányok egy-egy magyar festő bemutatásával festészetünk történetébe adnak bepillantást, ismertetve a Magyarországon megjelent főbb eszmemáramlatokat, egyes festőink életútját, munkásságát és egy-egy jellegzetes munkáját.

Az ismertetések nagy részét Farkas Zoltán, François Gachot, Genthon István, Oltványi-Artinger Imre és Ybl Ervin írták. Farkas Zoltán a két világháború közötti időszak egyik legismertebb művészeti írója volt. Rendszeresen publikált napi- és hetilapokban, folyóiratokban. A *Nyugat*, a *Napkelet* és a pozsonyi *Forum* képzőművészeti rovatának is dolgozott. François Gachot, a francia–magyar irodalmi és művészeti kapcsolatok egyik fő közvetítője. Oltványi-Artinger Imre, az *Ars Hungarica* művészeti monográfia sorozat szerkesztője. Szerepelnek még írásaikkal Ybl Ervin, Gerevich Tibor, Jajczay János, Kállai Ernő és Nagy Zoltán művészettörténészek.

A magyar festészetet bemutató tanulmányok:

Csabai, Etienne: *Les transformations de l'art hongrois* (ill.). 1942. I. 122.

Detré, C.: *Artistes hongrois à Paris*. 1932. II. 76.

Depuis, René: *Le Salon de peinture*. 1932. I. 506.

Farkas, Zoltán: *L'art d'Etienne Csók* (ill.). 1932. II. 6.

Farkas, Zoltán: *Béla Iványi-Grünwald* (ill.). 1933. I. 6.

Farkas, Zoltán: *La vie et l'art d'Adam Mányoki* (ill.). 1934. II. 157.

Farkas, Zoltán: *Barthélemy Székely* (ill.). 1936. I. 5.

Farkas, Zoltán: *Oscar Glatz* (ill.). 1937. I. 522.

Farkas, Zoltán: *Ladislas Mednyánszky* (ill.). 1938. I. 5.

Farkas, Zoltán: *Géza Mészöly* (ill.). 1938. II. 52.

Farkas, Zoltán: *Munkácsy à Paris*. 1941. I. 55.

Farkas, Zoltán: *Peintres hongrois à Paris*. 1941. I. 169.

Farkas, Zoltán: *Ladislas de Paál*. 1941. II. 539.

Farkas, Zoltán: *Les peintres de la mer hongroise*. 1943. II. 297.

Gachot, François: *La peinture hongroise et l'Ecole de Paris*. 1933. II. 846.

Gachot, François: *Un grand animateur de la vie artistique hongroise*. 1934. II. 177.

Gachot, François: *Jean Vaszary* (ill.). 1939. I. 551.

Gachot, François: *Béla Czóbel* (ill.). 1941. I. 247.

Gachot, François: *La Suisse et la Hongrie (Objets d'art hongrois dans les collections suisses)*. 1941. II. 373.

Gachot, François: *Vaszary*. 1942. I. 88.

Gachot, François: *Le peintre Jules Hincz*. 1943. I. 287.

Gachot, François: *Le peintre Domanovszky*. 1943. II. 97.

Gachot, François: *Trois mois de peinture*. 1944. I. 55.

Genthon, Etienne: *Aurélien Bernáth* (ill.). 1932. I. 264.

Genthon, Etienne: *Le nouvel art hongrois* (ill.). 1933. II. 722.

Genthon, Etienne: *François Hatvany* (ill.). 1934. I. 59.

- Genthon, Etienne: *Jean Vaszary* (ill.). 1934. II. 78.
- Genthon, Etienne: *Charles Kernstok* (ill.). 1940. II. 42.
- Gerevich, Tibor: *Réponse à M. Gachot*. 1933. II. 848.
- Gillet, Louis: *Les artistes et Mathias Corain* (ill.). 1940. I. 433.
- Hubay, Nicolas: *Guillaume Aba-Novák*. 1941. II. 342.
- Jajczay, Jean: *Emeric Szobotka* (ill.). 1939. II. 56.
- Jajczay, Jean: *Béla Vidovszky* (ill.). 1939. II. 250.
- Kállai, Ernest: *Les tableaux de Jules Pap*. 1939. I. 445.
- Kállai, Ernest: *Eugène Barcsay* (ill.). 1939. II. 139.
- Kállai, Ernest: *Quelques artistes de Transylvanie*. 1940. II. 328.
- Kállai, Ernest: *L'esprit de l'art hongrois* (ill.) 1941. I. 144.
- Kállay, Nicolas: *Jules Rudnay* (ill.). 1933. I. 268.
- Kálnoky, Comte Hugo: *Un monument historique du temps des Árpád: l'église de Gelence et ses fresques* (ill.). 1938. I. 145.
- Keresztury, Désiré: *Joseph Egry* (ill.). 1933. II. 928.
- Keresztury, Désiré: *Joseph Bató* (ill.). 1935. II. 196.
- Kopp, Eugene: *Charles Markó* (ill.). 1935. I. 512.
- Lázár, Béla: *Ladislav de Paál* (ill.). 1933. I. 157.
- Lyka, Charles: *La colonie d'artistes de Szolnok*. 1932. II. 463.
- Magyar, Valentin: *Paul C. Molnár* (ill.). 1934. I. 284.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *Jules Derkovits* (ill.). 1934. II. 288.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *Charles Ferenczy* (ill.). 1935. I. 266.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *Robert Berény* (ill.). 1936. I. 350.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *Ladislav Mattyasovszky-Zsolnay* (ill.). 1939. I. 248.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *L'art de Rodolphe Dénes* (ill.). 1940. II. 233.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *Béla Iványi-Grünwald* (ill.). 1940. II. 408.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *L'art d'André Basch* (ill.). 1941. I. 527.
- Oltványi-Artinger, Emeric: *Etienne Réti*. 1943. I. 173.
- Quatre peintres hongrois*. 1932. I. 414.
- Radocsay, Denis: *Victor Madarász* (ill.). 1942. I. 71.
- Rippl-Rónai sur lui-même (Extrait de ses "Mémoires")*. 1932. I. 170.
- Rózsa, Nicolas: *Gustave Magyar-Mannheimer* (ill.). 1937. I. 167.
- Rózsaffy, Didier: *Trois peintres hongrois indépendants* (ill.). 1937. II. 320.
- Sebestény, François: *Le Don Quichotte dans la peinture Csontváry* (ill.). 1940. II. 515.
- Tinayre, Louis: *Encore une fois Barthélemy Székely*. 1936. I. 182.
- Vernei, Emile L: *Jean Andrásy-Kurta* (ill.) 1942. II. 458.
- Ybl, Ervin: *Joseph Rippl-Rónai et son art* (ill.). 1932. I. 169.
- Ybl, Ervin: *L'art de Guillaume Aba-Novák* (ill.). 1932. I. 484.
- Ybl, Ervin: *Etienne Szőnyi* (ill.). 1932. II. 370.
- Ybl, Ervin: *Charles Lotz* (ill.). 1933. II. 1022.
- Ybl, Ervin: *Philippe E. de László* (ill.). 1936. II. 56.
- Ybl, Ervin: *Edouard Balló* (ill.). 1936. II. 550.
- Ybl, Ervin: *Nouvelles peintures décoratives de deux églises de Budapest* (ill.). 1939. I. 343.
- Zichy-Pallavicini, Comtesse Edina: *Jules Batthyány* (ill.). 1936. II. 536.

A magyar festőket bemutató tanulmányok egészen a barokk festészetig tekintenek vissza. Megismerkedhet az olvasó II. Rákóczi Ferenc udvari festőjével, Mányoki Ádámmal, aki a kor divatos portréművészetét képviselte. A klasszicizmus, amely építészetben jelentős alkotásokat hozott létre, festészetünkben csak néhány arcképfestő munkáját jelenti. Közülük kiemeli a folyóirat Markó Károlyt, aki főleg Rómában és Firenzében alkotott, de ő volt az első magyar festő, akit szárnyára kapott a világhír. Festészetünk következő korszaka a bécsi biedermeier hatása alatt alakult, melynek leghíresebb képviselőit, Barabás Miklóst és Borsos Józsefet mutatja be a folyóirat. Láthatjuk, hogy a XIX. század elején, a romantika idejében hogyan alakul a magyar festészet gazdag és sokrétű művészetté. Olvashatunk a nemzeti romantika nagy alakjainak Madarász Viktornak és pályatársainak Székely Bertalannak és Lotz Károlynak művészetéről. Majd az őket követő nemzedékből a portréfestő László Fülöpöt emeli ki a folyóirat, és Van Dyckhoz hasonlítja.

Megfigyelhetjük azt a tendenciát, hogy a magyar festészetben járatlan olvasót külföldi analógiával próbálják a tanulmányok szerzői orientálni:

„C'est à juste titre qu'on a pu comparer l'art de Laszlo à la peinture de Van Dyck.”⁴
(Ybl, Ervin: Philippe E. de László. 1936. II. 56.)

Az olvasó megtudhatja, hogy Magyarországon későn indul meg a művészi intézmények szervezése, így minden magyar festő Bécsben, Münchenben vagy Rómában tanul festészetet, onnan hozza haza az átlagos korstílust, mígnem a XIX. században Párizs kezd a művészi világ központja lenni.

„Au XIXe siècle, la France occupe, dans la peinture, une place prééminente. C'est en France que le langage de la peinture atteint à son expression la plus parfaite et à sa richesse la plus abondante. Pendant tout un siècle, c'est Paris qui donne l'exemple à l'art du monde entier. Delacroix, Ingres, les peintres de Barbizon, Manet, Monet, Renoir, Degas, Cézanne, - pour ne mentionner que les plus éminents, car de combien d'autres noms brillants ne pourrait-on allonger cette liste ! (...) Comme ceux des autres pays, les artistes de la Hongrie ont subi cette influence qui, dans la suite, s'est révélée fort avantageuse pour l'évolution de l'art de ce pays.”⁵ (Zoltán, Farkas: Peintres hongrois à Paris. 1941. I.169.)

Emlékezteti a folyóirat a francia olvasókat Munkácsy Mihályra, aki a XIX. századi festészet legérdekesebb és legkülönösebb sorsú alakja, Párizs ünnepelt és nagy-sikerű, de hamar elfelejtett festője volt.

⁴ Joggal hasonlíthatjuk László művészetét Van Dyck festészetéhez.

⁵ A XIX. század folyamán Franciaország kiemelkedő helyet foglal el a festészetben. Franciaországban éri el legtökéletesebb kifejezési formáját, legnagyobb gazdagságát. Egy évszázadon át Párizs mutatott példát a világ művészetének. Delacroix, Ingres, Barbizon festői, Manet, Monet, Degas, Cézanne, csak a legkimagaslóbbakat említjük, de hány névvel folytathatnánk még ezt a listát! [...] A többi országokhoz hasonlóan, Magyarország is érezte ezt a hatást, amely jelentősen befolyásolta művészetének fejlődését.

„Le Paris actuel ne se le rapelle plus guère ; aucun de ses tableaux ne figure dans les collections publiques françaises de l'art, et c'est tout juste si les historiens français de l'art, dans leurs manuels, consacrent quelques mots au maître jadis tant fêté. Aujourd'hui, quarante ans après la mort de Munkácsy le moment de la révision est peut-être venu. (...) Le maître hongrois devait beaucoup à Paris; mais il n'était point ingrat et ce qu'il a donné en échange a, en grande partie, survécu à son époque.”⁶ (Farkas, Zoltán: Munkácsy à Paris. 1941. I. 55.)

Ízelítőt kapunk a 80-as és 90-es évek tájképfestészetéből, annak két kimagasló egyéniségéről, Paál Lászlóról, aki a barbizoni festőcsoportban élt Párizs közelében és idegen kultúrán nevelkedett, de szervesen tudta azt beolvasztani a maga saját magyar világába. A másik kiemelt festő Mészöly Géza, aki Magyarországon dolgozott és motívumait a Balaton adta. Láthatja a francia olvasó, hogy a magyarok is fogékonyak voltak a francia plein-air festészetre, ami Magyarországon egyéni stílust alakított ki.

Elénk tárul a magyar századforduló és századelő nagy korszaka, a Münchenből Nagybányára települt iskola, az első szervesen fejlődő egységes művészi irányzat, ami új korszakot nyit a magyar festészetben. A nagybányaiak közül Iványi-Grünwald Béla, Csók István, Glatz Oszkár, Rudnay Gyula művészetét fedezhetjük fel külön tanulmányban. Megismerhetünk olyan egyéni utat járó festőket is, akiket nem lehet besorolni egyetlen csoportosulásba sem, de remekművekkel gazdagítják a magyar festészetet. Így például Szinyei Merse Pált, aki a francia impresszionistáktól függetlenül alkotott maradandót, vagy a szecesszió néhány kiemelkedő képviselőjét, mint például Rippl-Rónai Józsefet, aki párizsi tartózkodása során elsajátított stílust mesterien olvasztotta össze a hazai élménnyel. Művészi portrét kapunk Vaszary Jánosról, aki a legkülönbözőbb törekvéseket mutatta, és aki kezdetben Bastien-Lepage, majd Chavannes dekoratív stílusának hatása alá került. Megismerkedhetünk a *Nyolcak* festőcsoport szellemi vezérével Kernstok Károllyal, továbbá a Gödöllői Iskolával, amely a magyar szecessziós művészet társulása volt, és a Szolnoki Művészteleppel. A korszak meg nem értett művészt, Csontváry Kosztká Tivadart Don Quijote-ként mutatja be a tanulmány szerzője, aki Cervantes alakjához hasonlóan különc volt, de hitt tehetségében és az emberek jóindulatában.

A festőinket bemutató írások nagy része kiemelten tárgyalja a francia hatást, ami kétségtelenül nem vitatható művészeink többségének munkásságában, de föltehető-

⁶ A mai Párizs már alig emlékszik Munkácsyra, egyetlen képével sem találkozhatunk nyilvános francia képtárakban, az egykor annyira ünnepelt mesterről csak néhány szó esik a francia szakkönyvekben. Most negyven évvel a halála után talán elérkezett az a pillanat, hogy újra értékeljük őt. [...] A magyar művész sokat köszönhet Párizsnak, de Munkácsy soha nem volt hálátlan, amit viszonzásul nyújtott, az nagyrészt maradandó.

en volt a folyóiratnak egy olyan szándéka is, hogy a francia olvasónak szánt folyóiratban hangsúlyozni kell ezt a szerepet.

Megismerhetjük báró Hatvany Ferencet mint festőt és mint műgyűjtőt, a francia művészet rajongóját.

„Hatvany est un admirateur fervent de l’art français, mais surtout du classicisme. De merveilleuses toiles d’Ingres et de Chassériau ornent sa demeure et cette prédilection se relie à son art mille fils invisibles.”⁷ (Genthon, Etienne: François Hatvany. 1934. I. 59.)

Dénes Rudolfot is a francia művészet nagy rajongójaként mutatja be Oltványi-Ártinger Imre:

„(...) on vit disparaître de son cercle tout ce qui l’avait influencé jusqu’à cette époque pour ne laisser subsister qu’un seul amour, un amour qu’il n’a plus jamais quitté depuis, celui de l’art français. En Hongrie, il n’avait pu que prendre goût à l’art français. A Paris où il put pendant des années s’adonner à la magie de la peinture française, il se laissa tellement envahir par ses profondes impressions qu’il resta longtemps sans oser travailler. Il passa tout son temps au Louvre et au Luxembourg et, comme il dit lui-même, « c’est ici que l’art classique devint clair à mes yeux, que je compris l’impressionnisme et que j’appriis à aimer Cézanne et Renoir pour toujours. » Il est indéniable que c’est de Paris que son art a tiré le maximum de profit.”⁸ (Oltványi-Ártinger, Emeric: L’art de Rodolph Dénes. 1940. II. 234.)

A folyóirat tanulmányai rámutatnak, hogy a századfordulón Párizsban jelentkező új irányzat, amit egyrészt Cézanne, másrészt Matisse képviselt, Magyarországon is követőkre talált Berény Róbert, Basch Andor, Tihanyi Lajos, Hatvany Ferenc, valamint Czóbel Béla és Kernstok Károly festészetében. Látható, hogy valahányszor kapcsolatba került egy magyar művész valamelyik nyugati eszmeáramlattal, meghatározó erőfeszítéssel igyekezett azt magába és népének művészetébe olvasztani, ugyanakkor megőrizte sajátos magyar vonásait. Farkas Zoltán írja Iványi-Grünwald Béla művészetéről:

„Dans notre époque de renouveau national, chaque peuple est en quête de signes attestant son caractère particulier. Sur les toiles d’Iványi-Grünwald ces signes sont

⁷ Hatvany a francia művészet, de elsősorban a klasszicizmus lelkes csodálója. Ingres és Chassériau csodálatos vásznai díszítik otthonát, és ez a megkülönböztetett szeretet ezer láthatatlan szállal kapcsolódik művészetéhez.

⁸ Látható, hogy köréből eltűnik minden, ami korábban hatással volt rá, és csak egy szerelem maradt meg, ami azóta sem hagyta el, ez a francia művészet iránti rajongás. Magyarországon csak ízlelgethette a francia művészetet. Párizsban azonban átadhatta magát a francia festészet varázsának, és olyannyira hatása alá került, hogy sokáig dolgozni sem mert. Minden idejét a Louvre-ban és a Luxembourg kertben töltötte. Ő maga a következőket mondta: «Itt vált világossá számomra a klasszikus művészet, itt értettem meg az impresszionizmust, és itt tanultam meg Cézanne-t és Renoirt örökké szeretni.» Kétségtelen, hogy Párizs volt az a hely, ahol művésze a leginkább gazdagodott.

si éclatants que même aux yeux de l'Europe occidentale ils doivent être facilement compris. Nos traits de caractère nationaux, le triomphe de la couleur sur la forme, un sentimentalisme qui voile doucement une certaine sensualité, la prédominance de l'imagination sur la logique sévère de la composition, la subjectivité de la poésie picturale au lieu de la fidélité objective: voilà autant de traits caractéristiques du style hongrois qui ont définitivement marqué l'art d'Iványi-Grünwald et qui ont fait de ses œuvres, en dehors de leur qualité individuelle, une valeur éternelle de l'art hongrois. ”⁹ (Farkas, Zoltán: Béla Iványi-Grünwald. 1933. I. 6.)

A francia iskola mellett nem feledkezik meg a folyóirat a Rómát járt festők csoportjáról sem. Aba-Novák Vilmos, Molnár C. Pál tanulni, ihletet meríteni, egyéniséggé izmosodni Rómába mentek, hogy majd magyarságukat minél gazdagabb kultúrával fejzhesék ki.

Olvashatunk Szőnyi István egyéni tartalmú és kifejezésű stílusáról, akinek festményeiben a Balaton környéki élet jelenik meg, vagy az ugyancsak a balatoni témát kedvelő Egry Józsefről.

Bemutat a folyóirat a kortárs festők közül néhány jelentősebb tehetséget, aki egy-egy új színnel gazdagította a magyar festészetet, mint például Rudnay Gyula, akit a magyaros jellegre való tudatos törekvés jellemez.

Hangsúlyozzák az írások, hogy mindegyik festőnk európai igényű, de félreismerhetetlenül nemzeti, magyar, akik európai horizontok szem előtt tartása mellett magyar művészetet teremtettek.

A folyóirat lapjain tanúi lehetünk egy szakmai vitának, ami Gerevich Tibor és François Gachot között alakult ki. Gerevich Tibor az 1933. júniusi számban egy nagyszabású országos kiállításról ír, amely Hóman Bálint kezdeményezésére jött létre. Ezt a kiállítást úgy értékeli Gerevich Tibor, mint a kor képzőművészetének szintézisét, amely hű és aktuális képet ad a magyar képzőművészetről. Tanulmányában a szerző ismerteti a kiállításon szereplő művészeket, és a kiállított képeiket elemzi röviden. Itt Vaszary János munkásságát bemutatva a következőket írja:

„Nous sommes heureux de voir cet artiste délivré du cauchemar de l'école de Paris.” (Gerevich Tibor: Une exposition nationale des Beaux-Arts. 1933. II. 609.)

⁹ Korunk nemzeti megújulásában minden nép olyan jegyeket keres, amely kivételes egyéniségét bizonyítja. Iványi-Grünwald vásznain ezek a jelek olyannyira szembetűnnek, hogy még a nyugat európai szem is könnyen felismeri. Nemzeti vonásaink, a szín diadala a forma felett, az érzékiséget finoman elrejtő sentimentalizmus, a kompozíció szigorú logikája felett álló képzelőerő, a hűség objektivitása helyett a festőiség szubjektivitása, ezek a magyar stílus ismérvei, amelyek határozottan jellemzik Iványi-Grünwald művészetét, és ezek a jegyek az egyéni vonásokon túl a magyar művészet örök értékét is képviselik.

Majd később megjegyzi:

„Depuis quelques années, il est intéressant d’observer comment Paris et Rome se disputent nos jeunes peintres. Aujourd’hui, la plupart d’entre eux tournent plutôt leurs regards vers la Ville Eternelle. L’Académie Hongroise de Rome y est certainement pour beaucoup, mais il est certain que de plus en plus la nouvelle peinture européenne s’écarte de Paris pour suivre le Novecento. Une parti de la nouvelle génération française, comme la jeunesse artistique de la plupart des nations européennes, subit l’influence de ce dernier ou tout au moins s’engage dans une voie similaire et abandonne les anciens principes abstraits de «l’école de Paris» pour un style sain, soucieux de vérité et cherchant une synthèse nouvelle; le style qui incontestablement s’est révélé pour la première fois dans l’art Casorati, Oppi, Sironi et de leurs émules.”¹⁰ (Gerevich, Tibor: Une exposition nationale des Beaux-Arts. 1933. II. 609.)

François Gachot az októberi számban a következőképpen reagál Gerevich Tibor megállapításaira:

„Pourquoi nier Paris au profit de Rome? Nous sommes plus généreux: Paris et Rome. Et c’est bien ainsi que l’entendent tous les artistes hongrois qui, même lorsqu’ils se sentent attirés par l’Italie, n’en négligent pas pour cela d’observer ce qui se passe en France. L’art a besoin de tous les éléments qui viennent l’enrichir. Et quand bien même les académies de Rome recevraient autant de visiteurs étrangers que Montparnasse, quand bien même dans toutes les galeries, collections et expositions de n’importe quelle partie du monde, l’école italienne d’aujourd’hui, ce qui n’est tout de même pas tout à fait le cas, retrouverait la place qu’elle occupait autrefois, nous ne pourrions que nous en réjouir. Paris, pour cela n’en garderait pas moins sa suprématie, la ville qui depuis cent ans n’a cessé de donner les plus grands peintres, et il ne suffit pas d’une simple affirmation, en contradiction avec les faits, pour que ce courant soit tari.”¹¹ (Gachot, François: La peinture hongroise et l’Ecole de Paris. 1933. II. 846.)

¹⁰ Örömmel látjuk, hogy ez a művész megszabadult a Párizsi Iskola lidércnyomásától. [...] Érdekes megfigyelni, hogy festőinknél évek óta hogyan versenyez Párizs és Róma. Ma legtöbbször inkább az Örök Város felé fordítja tekintetét. Kétségtelül nagy szerepe van ebben a Római Magyar Akadémiának, de nem vitatható, hogy az új európai irányzat eltávolodik Párizstól, hogy a Novecentot kövesse. A legtöbb európai ország fiatal művészeihez hasonlóan a fiatal francia generáció egy része is ez utóbbi hatása alá kerül, legalábbis hasonló hangot üt meg, és felhagy a Párizsi Iskola régi absztrakt elemeivel egy egészséges, valószínű stílus kedvéért, új szintézist keresve. Ez a stílus először Casaroti, Oppi, Sironi és társaik művészetében jelent meg.

¹¹ Miért tagadjuk meg Párizst Rómával szemben? Mi nagylelkűbbek vagyunk: Párizs és Róma. És bizonyára így gondolkodik minden magyar művész, aki – még akkor is, ha Olaszország vonzza – nem mulasztja el figyelemmel követni azt, ami Franciaországban történik. A művészetnek szüksége van mindenre, ami gazdagíthatja. Még akkor is, ha a római akadémiák ugyanannyi külföldi látogatót fogadnának, mint a Montparnasse – ami nem teljesen így van –, és ha a világ bármelyik részén a galériákban és kiállításokon a mai olasz iskola újra elfoglalná azt a helyet, ami egykor az övé volt, mi ennek csak örülnénk. Ezért még nem veszítene elsőbbségéből. Párizs, az a város, amelyik száz éve szüntelenül a legjobb festőket adja, és nem elegendő egy egyszerű kijelentés, a ténnyel szembeni állítás ahhoz, hogy ez a folyamat megszűnjön.

Még ugyanabban a számban a szerkesztő közli Gerevich Tibor egyoldalas válaszáat, amellyel lezárja ezt a vitát a következőképpen:

„Autant j'éprouve d'admiration pour toutes les manifestations artistiques du génie français, y compris bien entendu et en premier lieu un Matisse, un Derain, un Maillol ou un Despiau, autant je suis en mesure de faire une différence non seulement d'école mais d'esthétique entre eux et Picasso, Gleizes ou Chagall, tout en reconnaissant leur rôle important de pionniers dans la formation de l'art nouveau. Que l'« école française » ait déjà fait faillite, c'est une chose notoire. Elle a rempli sa tâche et quitté l'arène, comme son chef lui-même, Picasso. ”

Majd Vaszaryra utalva a következőket írja:

„Mais que M. Gachot permette et comprenne que nous soyons heureux de voir un maître tel que Vaszary retrouver – malgré toutes ses hésitations présentes – l'arôme individuel et bien hongrois de son extraordinaire talent.”¹² (Gerevich, Tibor: Réponse à M. Gachot. 1933. II. 848.)

A folyóiratban nyomon követhetjük továbbá a két világháború közötti időszak képzőművészeti eseményeit is. A *Revue* beszámol egy-egy jelentősebb időszaki vagy állandó kiállításról, vagy a külföldön elért sikerekről, amiről a következőket írja Gerevich Tibor: „Európai helyzetének javulásában, szellemi tekintélyének visszaszerzésében nagy segítségére volt friss tehetségeket osztó művészete, (...) amidőn külpolitikai nehézségekkel küzdött, valósággal körülzárták, megalázták, művészei babért hoztak haza. Midőn politikailag nem ismerték el egyenrangúnak, művészete a legfontosabb nemzetközi fórumokon, a kultúrában vezető nagy nemzetekkel egy sorba küzdötte fel magát és messze megelőzte azokat, akik kedvéért letiporták.”¹³

Az itt szereplő írások rávilágítanak arra, hogy a magyarság festészete viszonylag fiatal, és Európa nagy része évszázadokon át folyamatosan alakította ki ezt a művészetet. A magyar festészetben minden európai stíluskísérlet megtalálható. A magyar festők mindig arra törekedtek, hogy munkájukkal, művészetükkel önmagukból a legjobbat és legtöbbet adják. Igyekeztek a kor és viszonyai által eléjük szabott feladatot elvégezni, és azon voltak, hogy a festészetet is bekapcsolják a magyar művelődésbe. Ezeket a tanulmányokat olvasva azt látjuk, hogy a folyóirat segítsé-

¹² Amennyire csodálom a francia zsenialitás minden művészi megnyilvánulását, beleértve első helyen Matisse-t, Deraint, Maillolt vagy Despiau-t, olyannyira képes vagyok különbséget tenni nemcsak az iskola, de az esztétika területén is közöttük, és Picasso, Gleizes vagy Chagall között, felismerve azt a fontos és úttörő szerepet, amit az új művészet kialakításában betöltenek. Köztudott, hogy a „francia iskola” már letűnt. Elvégezte szerepét és eltűnt, mint vezére, maga Picasso. [...] De engedje meg Gachot úr, hogy örülhessünk, amikor azt látjuk, hogy egy olyan művész, mint Vaszary – minden jelenlegi tétoavázása ellenére – újra megtalálja rendkívüli tehetségének egyéni és igazán magyar aromáját.

¹³ Gerevics Tibor: Az új európai művészet. *Magyar Szemle*, 1936. XXVIII. 35.

gével a két világháború közötti időszak legnevesebb művészettörténészei közvetítették a magyar művészet értékeit Európába, főként Franciaországba. A tanulmányok szerzői rámutatnak arra, hogy a magyarság saját műveltségét más európai kultúrákkal való érintkezésben fejlesztette, jóllehet ez a kultúra recepció a jelen tanulmányokban határozott szelekciós elveket érvényesít a francia irányba. A folyóirat meglehetősen historizáló tónusban kezelte a magyar művészetek történéseit, nem vállalta fel az új magyar művészet megismertetését. Művészettörténészeink bizonyára számon kérnék – többek között Derkovits Gyula, Kassák Lajos és Nemes Lampérth hiányát. Ennek ellenére a *Nouvelle Revue de Hongrie* művészettörténeti jelentősége elvitathatatlan, hiszen arra törekedett, hogy bemutassa művészeti életünk feljattságát, kapcsolataink sokoldalúságát, gondosan kiemeljen minden olyan jelenséget, amely európai értelemben is értéket hordoz. A szerzők arra törekedtek, hogy a magyar képzőművészetről gazdag és teljes képet alakítsanak ki, növeljék tekintélyünket az európai országok előtt. Igyekeztek meggyőzni az olvasót arról, hogy az Európai sokszínű kultúrának Magyarország mindig is része volt és az is maradt.

IRODALOM

AKNAI Tamás *egyetemi előadásai*. Pécsi Tudományegyetem Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program, 1997–1999.

BALOGH József (1937): *A néma nemzet*. Franklin Társulat Nyomdája, Budapest

BALOGH József (1927): *A magyar műveltség sorsa*. Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, Budapest

BIERBAUER Virgil (1937): *A magyar építészet története*. Magyar Szemle Társaság, Budapest

HANKISS János (1936): *A kultúrdiplomácia alapvetése*. Magyar Külügyi Társaság, Budapest

LYKA Károly (1944): *A művészetek története*. Új Idők Irodalmi Intézet RT, Budapest

ORMOS Mária – MAJOROS István (1998): *Európa a nemzetközi küzdőtéren*. Osiris Kiadó, Budapest

ROMSICS Ignác (2000): *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest

ROMSICS Ignác (2002): *Mítoszok, legendák, tévhitek a 20. századi magyar történelemről*. Osiris Kiadó, Budapest

SAUVAGEOT, Aurélien (1988): *Magyarországi életutam*. Európa Könyvkiadó, Budapest

SÓTÉR István (1946): *Magyar–francia kapcsolatok*. Teleki Pál Tudományos Intézet, Budapest